

IZ GERONTOLOŠKE LITERATURE

Elderly care in Sweden, 2016. V: <https://sweden.se/society/elderly-care-in-sweden/> (sprejem: 9. 5. 2017).

OSKRBA STAREJŠIH NA ŠVEDSKEM

Zdravstveno in socialno varstvo za starejše je pomemben del švedske politike. Švedska ima 9,8 milijona prebivalcev, 20 % jih je že prekoračilo standardno mejo za upokojitev, ki je 65 let. Predvidevajo, da se bo delež prebivalstva, starega 65 let in več, do leta 2040 povečal na 23 %, kar je delno posledica dejstva, da je bilo leta 1940 rojenih veliko otrok.

Pričakovana življenjska doba je na Švedskem med najvišjimi na svetu: 79,9 let za moške in 83,7 let za ženske. Na Švedskem je 5,2 % populacije stare 80 let, kar je več kot povprečje EU, ki je 5,1 %. Zahteve po oskrbi upadajo od leta 1980, saj je vse več prebivalcev v tej starostni skupini v dobrem zdravstvenem stanju.

Večina oskrbe za starejše se financira iz občinskih davkov in državnih podpor. Leta 2014 so vsi stroški oskrbe starejših na Švedskem znašali 11,7 milijarde evrov, toda samo 4 % so financirali pacienti.

Več občin se je odločilo, da privatizirajo dele oskrbe starejših tako, da zasebni ponudniki oskrbe opravljajo določene naloge. Leta 2013 so zasebni ponudniki oskrbe nudili svoje storitve 24 % starejših ljudi, ki prejemajo pomoč na domu. Prejemniki se lahko odločijo, da jim pomoč na domu ali posebno nastanitev nudijo javni ali zasebni ponudniki. Število zasebnih podjetij v socialnem storitvenem sektorju se je med letoma 1995 in 2005 petkratno povečalo, toda raziskave so odkrile zaskrbljujoče

pomanjkljivosti v več zasebnih podjetjih, ki nudijo storitve oskrbe. Kritiki so izpostavili predvsem dejstvo, da ima pridobivanje dobička negativne učinke na standarde oskrbe.

Eden od ciljev oskrbe starejših je pomoč starejšim in invalidom, da živijo čim bolj normalno, samostojno življenje, kar vključuje tudi to, da čim dlje živijo v svojih domovih. Starejši ljudje, ki ostanejo doma, lahko izbirajo med različnimi vrstami podpore in pomoči, ki jim olajšajo življenje, na primer skoraj vse švedske občine ponujajo tople obroke, ki jih lahko dostavijo na dom. Leta 2014 je pomoč na domu prejemale okoli 221.600 ljudi, starih 65 let ali več. Skoraj polovica občin ponuja obroke za starejše v posebnih dnevnih centrih, starejši pa si lahko obrok sami pripravijo tudi v manjših skupinah.

Ko se starejša oseba ne zmore več soočati z zahtevami vsakodnevnega življenja, lahko prosi za pomoč na domu, ki jo izvajajo občinsko financirane službe. Obseg takšne vrste oskrbe je pokazatelj potreb v občini. Starejši invalidni ljudje lahko prejemajo pomoč štiriindvajset ur na dan, kar pomeni, da lahko mnogi ostanejo doma vse življenje. Zdravstveno in socialno varstvo tudi hudo bolnim omogoča, da ostanejo doma.

Vsaka občina sama določi ceno za oskrbo starejših. Strošek je odvisen od različnih dejavnikov, na primer od obsega ali vrste pomoči in osebnega prihodka. Najvišja cena za pomoč na domu, dnevne aktivnosti in določene druge oblike oskrbe se mesečno giblje okoli 180 EUR. Občine ponujajo dnevne aktivnosti za starejše in invalidne

ljudi z namenom stimulacije in rehabilitacije. Te aktivnosti so v prvi vrsti namenjene ljudem z demenco ali z motnjami v duševnem razvoju.

Starejše in invalidne osebe so upravičene tudi do prevoza v taksijih ali v posebno prilagojenih vozilih. Ta možnost je na voljo tistim, ki ne morejo potovati z rednim javnim prevozom. Leta 2014 je bilo opravljenih 11 milijonov prevozov po državi, nacionalno povprečje je 35 prevozov na upravičenca.

Vsi državljani Švedske so po upokojitvi upravičeni do državne pokojnine, pri čemer sami izberejo, kdaj (v starosti od 61 do 67 let) jo bodo začeli prejemati. Od leta 2005 do leta 2014 je število zaposlenih Švedov, starih od 65 do 74 let, naraslo za 127 %. Povprečna upokojitvena starost dandanes je 64,5 leta. Švedska pokojnina je sestavljena iz več različnih virov. Ljudje, ki so delali in živeli na Švedskem, prejemajo državno pokojnino, ki je osnovana na prihodkih, od katerih so plačali davke. Leta 2014 je povprečna državna pokojnina znašala okoli 1100 EUR. Kot dodatek tej pokojnini večina ljudi, ki so bili zaposleni na Švedskem, prejema tudi poklicno pokojnino, ki temelji na prispevkih delodajalcev. 71 % prihodkov upokojencev izvira iz javnega pokojninskega sistema, lahko pa si z zasebnimi pokojninskimi prihranki zagotovijo dodatno varnost.

Leta 2040 bo skoraj eden od štirih Švedov star 65 let ali več in ljudje v tej starostni skupini bodo večinoma zdravi in aktivni. Z namenom soočanja z bodočimi potrebami ljudi so Švedi oblikovali več pobud.

- V poročilu za leto 2013 je vladno imenovana komisija za prihodnost opredelila vrsto izzivov, s katerimi se bo Švedska v bodoče morda soočala, vključno s staranjem populacije.

- Da bi bili kos prihajajočim demografskim izzivom, bodo ljudje morali dlje časa delati. Drugo poročilo iz leta 2013 predlaga številne ukrepe, ki ljudem omogočajo, da podaljšajo delovno dobo, na primer da se starost za prejemanje starostne pokojnine zviša z 61 na 62 let, kasneje na 63 let.
- Vlada je pred kratkim investirala sredstva v ukrepe za izboljšanje zdravstvenega in socialnega varstva za najšibkejše ljudi, ki so starejši od 65 let. Cilj je izboljšanje usklajevanja zdravstvene oskrbe na domu, oskrbe starejših, bolnišnične nege in oskrbe v zdravstvenih centrih.

Več novih oblik učinkovitega preventivnega zdravstvenega varstva za starejše se je razvilo v zadnjih letih in deležne so bile povečanega zanimanja. Ena od oblik je fizična aktivnost na recept, ki se jo predpiše v preventivne namene in kot obliko zdravljenja. Starejšim ljudem se ne predpiše le telovadnih vaj na splošno, temveč določene vrste telesne aktivnosti, včasih v kombinaciji z zdravili, tako da doktor spremlja in nadzoruje rezultate.

Telesne poškodbe so eden od glavnih zdravstvenih problemov med starejšimi ljudmi, zato so bili narejeni pomembni koraki za zmanjšanje poškodb zaradi padcev. Informacije so sedaj dostopnejše starejšim. Posebni občinski pomočniki pa starejšim nudijo pomoč pri obešanju zaves in menjavi žarnic.

Motivacija, ki jo nudijo glasba, filmi, branje, slikanje in druge kulturne aktivnosti, prav tako igra pomembno vlogo v posameznikovem dobrem počutju. To se zelo pozna v domovih za starejše, kjer se mnogo starejših udeležuje vsaj ene aktivnosti vsak dan.

Veronika Mravljak Andoljšek